

Evaluatie gemeenteraadsverkiezingen 2018 GroenLinks Utrecht

Voorwoord Bestuur

Voor jullie ligt een samenvatting van de evaluatie verkiezingen.

In maart 2015 startte een deel van fractie, bestuur en campagne in een bijeenkomst met een eerste voorbereiding op de verkiezingen van maart 2018. Er werd voorzichtig 12 in '18 gezegd. Twaalf zetels in 2018. Voorzichtig, omdat we niet gewend waren als GroenLinks Utrecht hoog van de toren te blazen. Ook al waren we altijd de eerste of tweede partij in Utrecht en zaten we meestal in het college.

Er is in drie jaar erna ontzettend hard gewerkt voor een goed resultaat bij de verkiezingen. Door het campagneteam met al haar vrijwilligers die huis-aan-huis gingen, posters plakten en nog veel meer deden, door de kandidaten-, programma-, referendum- en wethouders-commissie, door fractie en bestuur. Er werd gewerkt met een andere organisatiestructuur dan we gewend waren. Soms ging dat soepel, andere keren stroef en zochten we oplossingen. En het resultaat in maart was 12 in '18.

Het bestuur heeft de werkgroep Evaluatie en Analyse gevraagd een algemene evaluatie over alle aspecten van de verkiezingen uit te voeren. Ook dat is nieuw. We danken de werkgroep, en met name Arnt Mein en Joeri Nortier voor al het werk dat ze in deze evaluatie hebben gestopt. Want jullie hebben veel mensen gesproken en menig document doorgespit.

Wat doen we met deze evaluatie? We werken deze als bestuur verder uit in een draaiboek voor de verkiezingen van 2022. Zodat we samen met de fractie in 2019 weer een eerste voorbereiding op de verkiezingen van 2022 kunnen maken. Met hopelijk een nog mooier resultaat!

Esther Kersten

voorzitter GroenLinks Utrecht

Evaluatie gemeenteraadsverkiezingen 2018 GroenLinks Utrecht

Werkgroep Analyse & Evaluatie – november 2018

1. Inleiding

Het is gebruikelijk binnen GroenLinks Utrecht om terug te kijken op de deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen. Daartoe is namens het bestuur een evaluatie uitgevoerd, waarvan in deze notitie kort en bondig verslag wordt gedaan. Na een schets van de context, zijn per onderdeel de bevindingen op rij gezet en wordt afgesloten met een aantal algemene aanbevelingen. De notitie is bedoeld ter verantwoording aan de algemene ledenvergadering eind november 2018.

2. Doelstelling en werkwijze

Reikwijdte evaluatie

Het gaat om een evaluatie van de deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen. Centraal staat het voeren van de verkiezingscampagne. Maar in de aanloop is ook een aantal bestuurlijke activiteiten verricht, zoals het opstellen van het verkiezingsprogramma, het samenstellen van een kandidatenlijst, het indienen van de kieslijst en het selecteren van kandidaat-wethouders. Voor deze voorbereidende activiteiten zijn commissies ingesteld, op voordracht van het bestuur en bekrachtigd door de ledenvergadering. Voor de campagne is een campagneleider aangesteld en trad een campagneteam aan. Het bestuur coördineerde het geheel. Doel van de evaluatie is het trekken van lessen, mede met het oog op de volgende verkiezingen: wat ging goed en wat kon beter?

Aard en opzet

Het betreft een kwalitatief onderzoek. Er is in dit stadium om praktische redenen geen onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de (huis-aan-huis)campagne op het stemgedrag op wijkniveau. Het onderzoek heeft evenmin betrekking op de coalitieonderhandelingen, die vallen immers onder de verantwoordelijkheid van de fractie.

De evaluatie is uitgevoerd door (enkele leden van) de werkgroep Analyse & Evaluatie, in opdracht van het bestuur. In het kader van de evaluatie is documentatie bestudeerd, zoals de opdracht van het bestuur aan verschillende commissies die betrokken waren bij de voorbereidingen, het campagneplan en (voor zover beschikbaar) evaluaties van die commissies en het campagneteam (zie bijlage 1). Daarnaast is gesproken met elf personen, afkomstig uit het bestuur, de fractie, het campagneteam en betrokken commissies (zie bijlage 2).

3. Bevindingen

Wat betreft de voorbereiding op en deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen kan een onderscheid worden gemaakt in drie processen of deelactiviteiten.

1. De voorbereiding en organisatie: door de programmacommissie, de kandidaten- en referendumcommissie en de wethouderscommissie.
2. De uitvoering: door het campagneteam.
3. De coördinatie: door de stuurgroep campagne en het bestuur.

In het onderstaande wordt kort op deze 'processen' teruggeblikt en stilgestaan bij mogelijke veranderingen en verbeteringen.

3.1 De organisatie

Opstelling verkiezingsprogramma

Eind 2016 is een programmacommissie (olv Hugo van der Steenhoven) in het leven geroepen om het verkiezingsprogramma op te stellen. Ten grondslag daaraan lagen een opdracht, profielschets en planning van het bestuur (okt. 2016), met daarin de nodige aandachtspunten met betrekking tot inhoud, vorm en proces. Belangrijkste daarvan waren: het geven van de visie van GroenLinks Utrecht op de ontwikkelingen in de stad en het doen van herkenbare en scherpe voorstellen, op basis van een participatieve stijl van werken, zodat het programma zou kunnen rekenen op draagvlak binnen de afdeling.

De commissie is er in geslaagd, op basis van goede samenwerking, tijdig een programma op te stellen dat paste bij GroenLinks Utrecht. De leden hebben effectief invloed kunnen uitoefenen, vooraf bij het opstellen van het programma en achteraf tijdens een zogenoemde amendementenavond. Het programma bleek goed bruikbaar tijdens de campagne en de coalitieonderhandelingen.

Wel is de vraag opgeworpen of het huidige als traditioneel (omvangrijk en gedetailleerd) te kenschetsen programma nog van deze tijd is. Zou een modernere opzet (kort en bondig, obv thema's die in de stad leven, maatwerk per doelgroep, multimediaal) niet aantrekkelijker zijn? Dit geldt ook voor het proces van samenstelling van het programma. Verder zou meer samenhang kunnen worden gebracht in het proces van opstellen van het programma en het voorbereiden van de kandidaten op de campagne. Zo opereerden de programmacommissie, campagneteam (fractie!) en kandidatencommissie tamelijk geïsoleerd.

Selectie en voordracht kandidaten gemeenteraad

Begin 2017 is de kandidatencommissie (olv Harmen Binnema) van start gegaan om een voordracht te doen voor de kieslijst van GroenLinks voor de gemeenteraadsverkiezingen. Een en

ander op basis van een opdracht van het bestuur (okt. 2016). In de ledenvergadering van januari 2017 is nog gewezen op het belang van duidelijkheid over onderbouwing van de volgorde van de kandidaten en de diversiteit van de kandidaten, gelet op de stad en het ledenbestand.

De commissie heeft een procedure en profiel opgesteld evenals criteria voor selectie en plaatsing op de lijst (vastgesteld in ALV januari 2017). De selectie en plaatsing op de lijst is in goed overleg en naar tevredenheid verlopen. Er bleken veel geschikte kandidaten beschikbaar voor een sterke raadsfractie. De commissie heeft zijn werk in onafhankelijkheid kunnen doen. In zijn voordracht voor de kieslijst heeft de commissie ook helder verantwoording afgelegd (aug. 2017). De kandidatenlijst is definitief vastgesteld op basis van een ledenreferendum, georganiseerd door de referendumcommissie.¹

Idealiter was de kandidatenlijst nog veelzijdiger samengesteld, dat wil zeggen op het punt van diversiteit (in achtergrond en opleiding) en een evenwichtige verdeling tussen ervaren en onervaren kandidaten. Verder valt te overwegen ook een bestuurslid deel te laten uitmaken van de commissie, om zo beter contact te kunnen onderhouden met het bestuur. In het verlengde hiervan is het van belang de ledenadministratie op orde te hebben (juist en volledig) en duidelijke afspraken te maken tussen kandidatencommissie en bestuur over het controleren van de kandidaten (met name de lijstduwers), met het oog op het succesvol indienen van een kieslijst.

Selectie wethouderskandidaten

In de zomer van 2017 is de wethouderscommissie van start gegaan (olv Esther Kersten), op basis van een opdracht en een planning van het bestuur (mei 2017). De commissie brengt een advies uit aan de toekomstige fractie, die uiteindelijk bepaalt wie zij als wethouders voordraagt.

De commissie heeft een profiel opgesteld evenals een vacaturetekst. Naast het plaatsen van een vacature, heeft de commissie zelf ook actief gezocht naar kandidaten. Er is in goed overleg met de kandidaten voor de fractie (de eerste vijftien) gewerkt van een *longlist* naar een *shortlist*. Er blijken drie vacatures te vergeven, waarvoor voldoende gekwalificeerde kandidaten beschikbaar bleken. Ook hier geldt, dat de kandidaten tezamen idealiter een nog veelzijdiger profiel hadden gehad.

¹ Er is niet apart gesproken met een vertegenwoordiger van de referendumcommissie. Volgens het bestuur is het ledenreferendum over de kandidatenlijst ordelijk en goed verlopen.

3.2 De uitvoering

Campagneplan

Volgens het campagneplan (sept. 2017) was het doel van de campagne simpelweg de grootste politieke partij in Utrecht te worden. Dat wil zeggen het behalen van minimaal twaalf zetels ('12 in 18', was dan ook de leus). GroenLinks zou daardoor de leiding kunnen nemen bij de coalitieonderhandelingen. Daartoe moest een zogenoemde opkomstcampagne worden gevoerd, door middel van de inzet van het potentieel aan vrijwilligers (leden en sympathisanten). Gekozen is voor een campagne waarbij gebruik zou worden gemaakt van collectieve actie op lokaal niveau, met behulp van sociale media, om zo een brede politieke beweging te creëren, aldus het campagneplan. Vrijwilligers (*campaigners*) zouden (door *organizers*) per wijk of doelgroep worden gemobiliseerd voor huis-aan-huisbezoeken, waarbij extra aandacht zou worden geschonken aan minder traditionele GroenLinks wijken, zoals Leidsche Rijn, Kanaleneiland en Overvecht. Deze strategie is grotendeels ontleend aan de lijn die was uitgezet door het landelijk bureau van GroenLinks.

Campagneorganisatie

De campagne zou worden gevoerd door/vanuit het campagneteam, bestaande uit coördinatoren per deeltaak (o.a. werving en inzet vrijwilligers, organisatie huis-aan-huisbezoeken, online campagnevoering), onder leiding van een campagneleider. Een stuurgroep, bestaande uit een bestuurslid, de lijsttrekker, een campagnestrategen en de campagneleider, diende de inhoudelijke koers en voortgang te bewaken.

Campagnevoering

De doelen uit het campagneplan zijn behaald. GroenLinks heeft in Utrecht de beste verkiesingsuitslag ooit gerealiseerd. Naast het positieve effect van het succes van GroenLinks bij de Tweede Kamerverkiezingen, schrijven betrokkenen dit toe aan de intensieve huis-aan-huis-campagne en de acties op sociale media.² Die lokte veel positieve reacties uit en mogelijk ook veel stemmen, zo is de beleving. Voor de huis-aan-huisbezoeken waren tijdig veel vrijwilligers geworven (al kon dit beter, zie hierna). De campagneleiders hebben strikt vastgehouden aan de afgesproken campagnestijl (een positieve toon, niet laten verleiden tot (negatieve) reacties op andere partijen, campagnevoering als collectief). Het campagneteam beschikte over een groep enthousiaste vrijwilligers, die een optimistische boodschap probeerden over te brengen. Kortom, er heerste een *winning mood*.

Niettemin kan een aantal zaken wel beter. Zo bleek de werving en vooral de mobilisatie van vrijwilligers te zijn onderschat en bleef dit achter bij de verwachtingen. Mogelijk hadden meer vrijwilligers kunnen worden ingezet en had nog intensiever campagne kunnen worden gevoerd. Verder luistert de informatievoorziening en bejegening van de kandidaten in het

² Uit een meting door het campagneteam van de Facebookpagina van GroenLinks Utrecht in de laatste fase van de campagne (febr/mrt 2018) blijkt een stijgend bereik (met de video's) en een stijgend aantal *likes*.

kader van de campagne nauw. Zo zou vooraf meer duidelijkheid kunnen worden verschaft over de inzet en rol van de kandidaten tijdens de campagne. Wat wordt van hen verwacht: doen allen gelijkelijk mee of alleen de eerste vijftien? Is er ruimte voor maatwerk: is het denkbaar dat een kandidaat toch een meer persoonlijke campagne voert, bijvoorbeeld om zo een specifieke achterban beter te bereiken? Voor het overige zij verwezen naar de (meer operationele) evaluatie van de campagneleiders (ongedateerd).

3.2 De coördinatie

Campagnecoördinatie

Zoals gezegd, lag de dagelijkse leiding in handen van de campagneleider (aanvankelijk Janneke van der Heijden, later Huib van Essen en Melody Deldjou Fard). Voor het bewaken van de inhoudelijke koers en voortgang was een stuurgroep in het leven geroepen (campagneplan, sept. 2017). In de stuurgroep waren het bestuur, de fractie en de campagneleiding verenigd. Het was bedoeld als platform voor overleg en afstemming over de campagnestrategie. Die was in het campagneplan slechts op hoofdlijnen uitgewerkt en moest zonodig nader worden ingevuld.

In de loop van de campagne heeft de stuurgroep die rol op nuttige wijze kunnen vervullen. Er zijn de nodige knopen doorgehakt over de wijze waarop de campagne moest worden gevoerd (bijv. de keuze voor landelijke of lokale thema's, het verspreiden van videoboodschappen op sociale media, de keuze van wijken voor huis-aan-huisbezoeken, het gebruik van flyers). Zonodig werd informatie uitgewisseld over de stellingname van de fractie in de raad en publieksreacties in het kader van de campagne (bijv. over de kwestie rond de aanleg van de sneltram). De continuïteit van de campagne heeft niet noemenswaardig geleden onder de (onvoorziene) wisseling van de campagneleiding.

Het bestuur vervulde op de achtergrond een ondersteunende en coördinerende rol. Het bewaakte de algehele samenhang en stimuleerde zonodig de voortgang. Kortom, een faciliterende en dienende rol. Het was vertegenwoordigd in de stuurgroep (net als in de programmacommissie). Een andere meer concrete, op zichzelf staande, taak van het bestuur was het indienen van de formele kieslijst. Overigens is dit wel een cruciale taak, reden waarom onder meer de ledenadministratie goed op orde dient te zijn.

Het viel op dat zich na verloop van tijd steeds meer mensen aansloten bij de besprekingen van de stuurgroep. Het was immers het epicentrum van de campagne. Om efficiënt en effectief te kunnen vergaderen (en daadwerkelijk te kunnen sturen), verdient een kleine stuurgroep de voorkeur. Een te grote stuurgroep doet afbreuk aan de slagkracht van de groep en doet verantwoordelijkheden vervagen. Daarnaast heeft de campagne geleerd dat een aantal functies cruciaal is, waaronder de campagneleiding, het mobiliseren van vrijwilligers en het

voeren van campagne op sociale media. De invulling van deze sleutelfuncties luistert nauw, evenals hun ondersteuning.

4. Analyse en aanbevelingen

Kort en goed kan worden gesteld dat de deelname van GroenLinks aan de gemeenteraadsverkiezingen in Utrecht succesvol zijn verlopen. De doelen uit het campagneplan zijn behaald, met een aansprekend programma en kandidatenlijst en op basis van een goed georganiseerde en koersvaste campagne, huis-aan-huis en op sociale media. Natuurlijk is daarbij geprofiteerd van de uitstraling van GroenLinks op landelijk niveau. Niettemin, een resultaat om trots op te zijn.

De punten die de volgende keer beter kunnen, vloeien deels voort uit de inherente spanning van een 'zakelijke' werkwijze bij een typisch doelgerichte activiteit als de deelname aan verkiezingen binnen een vrijwilligersorganisatie. Hoe krijg je de dingen gedaan, wat mag je redelijkerwijs van vrijwilligers verwachten, hoe ga je met elkaar om? Het bestuur dient daarbij de toon te zetten.

In deze context is de vervulling van sleutelfuncties (bijv. campagneleiding, werving vrijwilligers, campagnevoering op sociale media) een kritische factor. Het zou goed zijn als het bestuur aan de invulling en inbedding daarvan meer aandacht aan schenkt. In dit verband valt te overwegen om voortaan te werken met een campagneleider in een duo-functie of met een zakelijke campagneleider. Of door teams samen te stellen ter ondersteuning van deze sleutelfuncties. In het verlengde hiervan, verdient het aanbeveling duidelijkheid te bewaken over de leiding van de campagne. Voorkom bestuurlijke drukte rond de stuurgroep, waardoor die efficiënter en effectiever kan opereren. Wees duidelijk over de bezetting van de stuurgroep.

Een ander punt is het 'diverse' profiel van GroenLinks Utrecht, onder meer ten aanzien van het programma en de kandidaten. Dat kan uitgesproken. Begin nu aan het versterken van dit profiel, om tijdig voor de volgende verkiezingen te kunnen beschikken over voldoende geschikte kandidaten en input voor het programma.

Bijlage 1: Overzicht geraadpleegde documenten

- Opdracht en planning programmacommissie, profiel, samenstelling, opdracht en planning, Rachel Heijne, namens bestuur GroenLinks Utrecht, 20 oktober 2016
- Opdracht en samenstelling kandidatencommissie, Steven de Vries, kwartiermaker kandidatencommissie, 20 oktober 2016
- Profiel gemeenteraadsleden GroenLinks Utrecht 2018
- GroenLinks Utrecht, Procedure kandidaatstelling gemeenteraad 2018
- Protocol kandidatenreferendum GroenLinks 2017
- Verantwoording. Kandidatencommissie GroenLinks Utrecht gemeenteraadsverkiezingen, 14 augustus 2017
- Opdracht en samenstelling wethouderscommissie, Rachel Heijne, namens bestuur GroenLinks Utrecht, 6 mei 2017
- Utrecht gaat door met verandering! Campagneplan GroenLinks Utrecht, gemeenteraadsverkiezingen 2018, Campagneteam Utrecht, 29 september 2017
- Evaluatie campagne Gemeenteraadsverkiezingen GroenLinks Utrecht 2018, Concept, Huib van Essen en Melody Deldjou Fard

Bijlage 2: Overzicht respondenten

Harmen Binnema	– voorzitter kandidatencommissie
Heleen de Boer	– lijsttrekker/lid stuurgroep
Melody Deldjou Fard	– campagneleider
Huib van Essen	– campagneleider
Fiona Frank	– bestuurslid diversiteit
Janneke van der Heijden	– campagneleider
Esther Kersten	– voorzitter bestuur
Hilde Koster	– bestuurslid campagne/lid stuurgroep
David Oude Wesselink	– secretaris bestuur
Margit Timmen	– fractiemedewerker/lid campagneteam
Hugo van der Steenhoven	– voorzitter programmacommissie